

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2019

Sociálna spravodlivosť, snaha získať moc.

Sociálna spravodlivosť snaha získať moc.

Možno Vás na prvé počutie pojem sociálna spravodlivosť uvedie do akéhosi pocitu dokonalosti. Pojem sociálna spravodlivosť ako by vytvárala dojem absolútnej perfektnosti. Ak sa však zamyslíte a dožadujete sa vysvetlenia alebo začnete hľadať dostupné zdroje ,ktoré by Vám tento pojem jasne definovali , zistíte, že tento pojem vôbec nie je dokonalý , ale bohužiaľ úplne zmätočný.

Keďže sme si ostatnú dekádu na Slovensku zvolili slovenskú sociálnu demokraciu, o pojmy sociálna spravodlivosť nebola núdza . Každý prijatý zákon bol sociálne spravodlivý a sociálne vyvážený a každý krok vlády bol v súlade so sociálnou spravodlivosťou. Ale čo si vlastne bežný občan pod týmto pojmom predstavuje a čo očakáva od toho , že všetko bude sociálne spravodlivé? Pred desiatimi rokmi som začal diskutovať o sociálnej spravodlivosti s bežnými občanmi. Pojem sociálny vyjadruje hlavne u nízkopríjmových skupín, že sociálni to sú oni, na okraji spoločnosti, chudobní alebo veľmi nízko zarábajúci a každý kto spomenie slovo sociálny, alebo uvádza toto slovo v nejakom kontexte myslí predovšetkým na nich a pre nich. Pojem spravodlivý vyjadruje u týchto ľudí, že dostanú rovnako ako ostatní , ktorí z nejakej príčiny im neznámej majú viac materiálnych statkov a prostriedkov ako oni sami. A spravodlivé by bolo , aby dostali koľko potrebujú alebo aspoň toľko koľko má ich bohatší sused. Pod sociálnou spravodlivosťou si predstavujú distribučný model, ktorým sa dosiahne určitá ekonomická spravodlivosť alebo aspoň rovnosť. Keď potom obhajcovia sociálnych modelov a politiké uvedú, že núdza sama o sebe je nespravodlivá, že bieda je čosi , čo protirečí spravodlivosti a tiež priepastná nerovnosť prostriedkov jednotlivých členov spoločnosti je zlá sama o sebe a musí byť odstránená alebo zmiernená. A ak k tomu pridáme u nás dlhé roky socializmom pestovanú rovnosť a závisť, u týchto ľudí dochádza k úplnému presvedčeniu, že nikomu nezávidia, nič nechcú nespravodlivo ale len to načo majú prirodzený a spravodlivý nárok. A sociálna spoločnosť má povinnosť sociálnu spravodlivosť nastoliť a udržiavať. Takže pre slovenskú sociálnu demokraciu nie je nič ľahšie ako týmto ľuďom sľúbiť „sociálnu spravodlivosť“.

Pokračujme v diskusii ďalej. Títo ľudia sú presvedčení o morálnej pravde vo svojom prípade. Ale čo ak príde reč na ľudí , ktorí sú na tom ešte oveľa horšie. Mali by sa takisto podieľať na spravodlivom sociálnom vyrovnaní ? Odpovede sú nejednoznačné, väčšinou si predstavujú , že podieľať sa na tomto vyrovnaní sa ich netýka, že oni sú tí ktorí majú prijímať a že dávať má iba ten ,ktorý má od nich viac prostriedkov. A čo s tými , ktorí nechcú pracovať a dobrovoľne si vyberú záhaľku miesto práce ? Špecifikom našej slovenskej pospolitosti je , že okamžite týchto ľudí napadne určitá národnostná menšina a v tomto prípade sú jednoznačne za to , že sociálna spravodlivosť sa týka iba tých , ktorí chcú pracovať, majú úprimnú snahu pracovať alebo aspoň vynakladajú úsilie , aby nejakú prácu získali ,ale z nejakých im neznámych príčin sa to nedarí alebo majú smolu. Je možné rozlíšiť tých aktívnych od tých záhaľčivých ? Odpoveďou je často , že na to sú inštitúcie a vláda , ktorá nastaví kritéria. No a pre slovenskú politickú pospolitosť nie je nič ľahšie ako týmto ľuďom sľúbiť „slovenskú sociálnu spravodlivosť,,.

Čo je hlavnou príčinou sociálnej nespravodlivosti ? Ich odpoveď je jednoznačná a často sa k nej pridávajú aj intelektuáli a veľkí politici . Je to jednoducho trhový systém a kapitalizmus v celej svojej podstate. Zdá sa odpoveď jasná a jednoduchá ? Aj F.A. Hayek pripúšťa, že spôsob ktorým trhový mechanizmus rozvrhuje výnosy a náklady, by mohli byť v mnohých prípadoch považované za veľmi nespravodlivé, keby to bol výsledok niečej uvedomelej alokácie jednotlivým ľuďom. Tomu ale tak nie je. Tieto podiely sú výsledkom procesu, ktorého dopad na jednotlivých ľudí nebol v okamihu, kedy sa trhové zvyklosti po prvý krát objavili , nikým zamýšľaný ani predvídaný. Požadovať na takomto procese

spravodlivosť je jasne absurdne a vyčleniť z takejto spoločnosti určitých ľudí s tým , že majú nárok na nejaký konkrétny podiel je úplne nespravodlivé.¹

Základným problémom v chápaní sociálnej spravodlivosti a jej nastolenie je podľa mňa , že ľudia nepochopili trhové mechanizmy a kapitalistický systém ako spontánny poriadok, ale vidia určité výsledky trhových procesov, ktoré ak sú v ich neprospech tak sú zapríčinené trhovým kapitalistickým systémom a na druhej strane vidia ilúziu a možnosť nápravy vlastného zlyhania prostredníctvom nejakej autority, ktorá posúdi spravodlivo ich situáciu a zároveň napraví danú nespravodlivosť. Klasický liberalizmus podľa F.A.Hayeka sa riadi princípmi správneho individuálneho konania teda , aby spravodlivo konali jednotlivci , zatiaľ čo nová spoločnosť stále viac a viac umiestňuje záväzok spravodlivosti na inštitúcie vybavené mocou prikazovať ľuďom čo majú robiť.² Marxová sociálna spravodlivosť každému podľa jeho potrieb alebo paušálne dostávať koľko potrebujem je lákavá pre veľké množstvo ľudí , aby si prilepšili z peňazí iných k vlastným prostriedkom. Pojem sociálnej spravodlivosti , vyvoláva u ľudí očakávanie lepšieho života . Tým ,že sami majú predstavu , že ich zlepšenie života nespočíva v ich schopnostiach hľadajú jednak vinníka svojho momentálneho stavu a taktiež aj autoritu , ktorá jednoducho napraví ekonomickú nerovnováhu, ktorú považujú za nespravodlivú. Pre sociálnych demokratov slovenského typu nie je nič jednoduchšie ako sľúbiť sociálnu spravodlivosť a zároveň ponúknuť autoritu a inštitucionálne riešenie pre túto skupinu ľudí. Ľudia sú ochotní uveriť v nejakú inštitucionálnu morálnu autoritu , ktorá nastavuje, riadi a kontroluje procesy sociálnej spravodlivosti. Práve vo viere, že sa týmto dosiahne niečo ako „ sociálna spravodlivosť „ dali ľudia do rúk vlády právomoci, ktoré vláda teraz už nemôže odmietnuť používať , ak má uspokojiť požiadavky stále rastúceho počtu dielčích záujmov, ktoré sa naučili užívať otvorený zoznam „ sociálnej spravodlivosti „³Toto je najväčšie nebezpečenstvo, ktorému naša spoločnosť čelí . Ak si pozorne všimneme tak nastolením sociálnej spravodlivosti nebude spontánny proces ale potreba inštitúcie, ktoré na začiatku budú definovať kto je sociálne spravodlivo ohodnotený a kto nie , kto má záslužne povolanie , kto úmyselne sa vyhýba získavaniu prostriedkov na svoje živobytie a v prospech spoločnosti, kto prípadne má morálne záslužné činnosti a kto nie a koľko si jednotlivci zaslúžia a koľko potrebujú . Pripomína vám to nejaký režim, ktorý sme mi starší už zažili? Znova sa prostredníctvom ideológie sociálnej spravodlivosti niekto snaží uchvátiť a upevniť moc ? Títo ideológovia tvrdili ešte nedávno, že sociálna spravodlivosť vylučuje súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov. Dnes však vidíme , že sa od tejto ideológie upustilo , zistili , že prerozdelenie bohatstva sa dosiahne zdanením všetkého možného a reguláciou v prospech toho čo sa uzná za vhodné. Slovenskí sociálni demokrati už nevyklúčujú existenciu trhového prostredia , ale dali sa do budovania sociálne trhového hospodárstva. Za vlády komunizmu sa u nás budoval sociálny blahobyt, po roku 1989 sme zistili , že žiadny blahobyt sa nevybudoval, ale zostala iba pachuť totalitného systému. Dnes budujeme sociálne spravodlivú spoločnosť , sociálnemu blahobytu už nikto neverí. Dosiahnutie sociálnej spravodlivosti tak ako ju chápú bežní ľudia podporovaní v tejto viere sociálnymi inžiniermi povedie znova iba k totalitnej spoločnosti. A keď ľudia precitnú , že sa žiadna sociálna spravodlivosť nenastolila , že je to iba chiméra na ovládnutie človeka slovenskí sociálni demokrati možno prejdú na budovanie sociálnej solidárnosti a následne k posilňovaniu sociálno-kapitalistickej spoločnosti.

Aký je teda môj záver k diskusii o sociálnej spravodlivosti. Myšlienky sociálnej spravodlivosti vychádzajú z túžby ľudí po lepšom živote. Mnohokrát sú však aj výsledkom mentálneho nastavenia jedinca , jeho schopnosti , jeho závidi a zjednodušeného riešenia životných situácií. Spravodlivosť neznamena ekonomickú rovnosť , ale ako hovorí F.A. Hayek je to vlastnosť ľudského správania, ktorú

¹ HAYEK,F.A. 1973. Právo, zákonodárství a svoboda. Kapitola IX str. 264 .

² Tamtiež, str. 267

³ Tamtiež str. 270

sme sa naučili vymáhať, pretože určitý druh správania je nutný k tomu, aby sa zaistilo vytváranie a udržovanie prospešného poriadku v konaniach.⁴ Myšlienky sociálnej spravodlivosti majú skôr ilustratívnu hodnotu ako argumentačnú. Dosiachnutie sociálnej spravodlivosti tak ako ju vnímajú sociálni demokrati a komunisti sa pohybujú na úrovni. Zástancovia sociálnej spravodlivosti nie sú vôbec schopní vytvoriť konkrétne závery riešenia. Nijaké zmysluplné som nenašiel. Sú schopní vo svojej uzavretej komunite navzájom sa utvrzovať vo svojej marxistickej ideológii a mäťúcimi pojmami získavať na svoju stranu ľahko ovplyvniteľných ľudí a následne profitovať zo získania moci nie pre nastolenie ich sociálnej spravodlivosti, ale na posilnenie svojho postavenia.

V ľuďoch je potrebné posilňovať vedomie spravodlivosti ako takej, aby každý človek dostal čo si zaslúži. Ľudia musia začať veriť, že ich blahobyť závisí na ich vlastnom úsilí a rozhodnutí. Každý schopný a pracovitý človek musí získať dôveru, že jeho práca a odmena je spravodlivá jeho úsiliu a schopnostiam a že každá nespravodlivosť sa dostane tomu kto tak koná. Neexistuje žiadny nespravodlivý kapitalizmus, ktorý zapríčiňuje sociálne nerovnosti, ale existuje spontánny poriadok v ktorom pôsobia faktory ľudského jednania, ktoré stanovujú určité nepredvídateľné výsledky s ktorými spoločnosť a jednotlivci ďalej narába a je veľmi naivné sa domnievať, že existuje spravodlivý systém, ktorý nastolí túžby a prania jednotlivcov bez vlastného pričinenia. Existuje snaha presvedčivo dokázať, že ľudia budú tolerovať veľké nerovnosti v hmotnom postavení iba vtedy, ak budú veriť, že rôzni jednotlivci dostávajú celkovo to, čo si zaslúžia, že ľudia v skutočnosti podporovali trhový systém iba preto že si mysleli že zárobné rozdiely zhruba zodpovedajú rozdielom v zásluhách a že v dôsledku tohto zachovania slobodnej spoločnosti je predpoklad veriť, že sa uskutočňuje nejaká „sociálna spravodlivosť“.⁵

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Knihy:

1. HAYEK, F.A. 1973. Právo, zákonodárství a svoboda. 2. vyd. Praha: PROSTOR, nakladatelství s.r.o. 2011. 560 s. ISBN 978-80-7260-253-7

⁴ HAYEK, F.A. 1973. Právo, zákonodárství a svoboda. Kapitola IX str. 273

⁵ Tamtiež str. 277